

Summary

L.M.Shaposhnikova

Specific Features of Forming Foreign Language Competence in Reading as a Method Of Students' Independent Work

The article analyzes the problem of forming foreign language competence in reading in the context of organizing students' effective independent work in the process of foreign language study. The motive for reading as a communicative activity is intercourse, and its goal is to provide the necessary information; thus, the work with the text may have different goals: sometimes one just needs to identify what the text is, in other cases it is important to understand the basic or new information, the author's intention, the implication. Properly formed foreign language competence in reading helps students to work with textbooks and other educational books, contributes to the expansion of the students' scientific knowledge and to the skills formation of independent cognitive activity. Such method is used to understand and strengthen scientific information already known by the students, as well as to gain knowledge independently without the help of the teacher. The properly formed skills of foreign language competence in reading also allow students to use different scientific works in foreign language not specified in educational plans, as well as to expand and deepen scientific knowledge on one's own.

Key words: foreign language competence, reading, competence approach, independent work, reference, informative reading.

Дата надходження статті: «7» березня 2013 р.

УДК 371.134+373.3:005.54 (045)

О.Л.ШКВИР,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Дослідницький проект як засіб підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень

У статті розглянуто проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень. Розробку студентами дослідницьких проектів визначено як важливий засіб означеної підготовки. У статті розкрито зміст поняття «дослідницький проект» та особливості проектної дослідницької діяльності. Запропоновано авторську структуру розробки дослідницьких проектів у процесі вивчення навчальних дисциплін. На прикладі вивчення курсу «Актуальні проблеми початкової освіти» висвітлено технологію виконання дослідницьких проектів.

Ключові слова: метод проектів, проектна технологія, дослідницький проект.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Реформування початкової школи зумовило розширення переліку функцій учителя початкових класів. Поряд із традиційними функціями (навчальна, виховна, розвивальна) вчені (С.Балашова, Л.Коржова, О.Мельник, О.Савченко, О.Сухомлинська та ін.) виокремлюють дослідницьку функцію, для реалізації якої вчителі мають вивчати вікові та індивідуальні особливості учнів, рівень їх вихованості та розвитку, особливості сімей молодших школярів та сімейного виховання, організувати перевірку на науковій основі своїх педагогічних знахідок, застосовувати новітні педагогічні технології, що підвищують пізнавальну активність учнів та їхню здатність до самовдосконалення.

Окрім того, вчитель, виховуючи учнів початкової школи, має залучати їх до пошукової діяльності, вчити спостерігати, експериментувати, відкривати причинно-наслідкові зв'язки, що є необхідною умовою розумового розвитку молодших школярів та реалізації принципу наступності між початковою, середньою та старшою школою.

Однак аналіз результатів атестації вчителів початкової школи, які здобули по закінченню вищого навчального закладу різні освітньо-кваліфікаційні рівні, свідчить про те, що хоча педагоги і проводять дослідницьку роботу в класі, але вона часто носить інтуїтивний, поверховий, безсистемний характер. Учителі не готові до теоретичного обґрунтування власних практичних здобутків.

Водночас аналіз рівня професійної підготовки вчителя початкових класів в Україні сьогодні дозволяє зробити висновки про необхідність серйозного перегляду її змісту та методів підготовки. «Концепція педагогічної освіти» (1999 р.) звертає увагу вчених і практиків на посилення технологічного аспекту підготовки вчителя. Серед палітри освітніх технологій чільне місце займає проектна технологія, використання якої сприяє формуванню у студентів дослідницьких умінь.

Аналіз досліджень і публікацій... У наукових дослідженнях приділяється відповідна увага професійній підготовці вчителів початкової школи, а саме: теоретичним та методологічним засадам підготовки майбутніх учителів початкової школи (К.Авраменко, Ш.Амонашвілі, О.Мороз, О.Савченко, В.Сухомлинський та ін.); проблемам ступеневої освіти вчителів початкових класів (С.Власенко, І.Дарманська, М.Дарманський, Н.Казакова, Л.Хомич та ін.); особливостям підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення науково-дослідної роботи (С.Балашова, П.Горкуненко, Л.Коржова, О.Мельник та ін.); технологічному підходу до підготовки майбутніх учителів початкових класів (С.Якименко, І.Щербак та ін.).

Теоретичні засади проектної технології висвітлені у працях В.Кукушина, О.Пехоти, О.Олексюка та ін.

Проте недостатньо вивченою залишається проблема використання проектної технології як засобу підготовки майбутніх учителів початкової школи до дослідницької діяльності.

Формулювання цілей статті... Мета нашої статті – висвітлити технологію розробки дослідницьких проектів у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу... В українському педагогічному словнику С.Гончаренка метод проектів визначається як така «організація навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів» [1, с.205]. Навчальне проектування орієнтоване перш за все на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну або групову, яку студенти виконують впродовж визначеного відрізка часу. В. Кукушин визначає такі вихідні теоретичні позиції проектного навчання: в центрі уваги – суб'єкт навчання, сприяння розвитку його творчих здібностей; освітній процес будується не на логіці навчального предмета, а на логіці діяльності, що має особистісний смисл для тих, хто навчається; індивідуальний темп роботи забезпечує вихід кожного на свій власний рівень розвитку; комплексний підхід до розробки навчальних проектів сприяє збалансованому розвитку основних фізіологічних і психічних функцій виконавців проекту; глибоке, усвідомлене засвоєння базових знань забезпечується шляхом їх універсального застосування в різних ситуаціях [2, с.246].

Погоджуємось з думкою О.Пехоти, що сутність проектної технології полягає у стимулюванні інтересу студентів до певних проблем та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань [3, с.150].

Під час використання технології вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні інтереси студентів, формуються вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається наукове мислення, сфера комунікації тощо.

Проектна технологія завжди передбачає розв'язання конкретної проблеми, що вимагає, з одного боку, використання різних дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів і засобів, а з другого – інтегрування знань, умінь із різних галузей життєдіяльності людини. Виконання проекту завжди орієнтоване на кінцевий результат. Якщо це теоретична проблема, то результат – конкретне її вирішення, якщо практична – результат, готовий до впровадження.

Згідно з О.Пехотою, за змістом розрізняють такі типи проектів: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані [3]. На особливу увагу заслуговують дослідницькі проекти. Сьогоднішній учитель має бути дослідником, готовим до проектування, інновацій та творчості, відповідно він має вміти проводити педагогічні дослідження в школі. Важливим засобом підготовки майбутніх учителів до дослідницької діяльності можуть бути дослідницькі проекти.

Такі проекти потребують обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми і намічення шляхів її розв'язання [3, с.152].

У процесі вивчення різних навчальних дисциплін можна залучати студентів до розробок дослідницьких проектів. Зупинимось на конкретному прикладі використання технології дослідницького проекту.

Провідне місце серед навчальних дисциплін вищого педагогічного навчального закладу належить циклу педагогічних дисциплін, зокрема курсу «Актуальні проблеми початкової освіти». Цей курс викладається у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії на факультеті початкової освіти на освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр». Серед головних завдань курсу нами визначені такі: оволодіння студентами технологією розробки дослідницького проекту; методикою презентації результатів дослідницького проекту.

Відповідно до означених завдань курсу нами розроблений навчальний посібник «Актуальні проблеми початкової освіти». В основу його змісту покладена ідея розвитку у майбутнього фахівця

дослідницьких якостей та умінь. Структура посібника має таку логіку: теоретичний блок, який вміщує план теми, ключові поняття, теми дослідницьких проектів, виклад основного матеріалу; практичний блок включає інструктивний матеріал щодо розробки дослідницьких проектів; блок контролю та самоконтролю включає питання для самоперевірки студентів, розроблені відповідно до таксономії мислення Блума; тести та ключі до них [4]. На нашу думку, цей навчальний посібник певною мірою ліквідує дефіцит навчально-педагогічної літератури з проблем початкової освіти та підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень.

З кожної теми навчального курсу запланована розробка студентами дослідницьких проектів за певними етапами:

I етап

Ознайомлення із назвою проекту та усвідомлення його значущості. Визначення напрямів проекту, які будуть оформлені у підпроекти.

Методичні рекомендації: напрями проекту мають узагальнено розкривати його назву. Визначають напрями всі члени колективу. Викладач розподіляє студентів на групи. Кожна обирає свій напрям дослідження.

II етап

Усне обговорення розділів проекту: мета проекту, гіпотеза щодо можливих шляхів розв'язання проблеми, методи дослідження, термін виконання проекту, механізм реалізації проекту, обов'язки та відповідальність учасників реалізації проекту, очікувані результати, критерії оцінювання проекту, форма звітності результатів проекту.

Методичні рекомендації:

1. Мета має бути сформульована одним-двома реченнями. Мета – це запланований позитивний кінцевий результат.

2. Гіпотеза – це своєрідне мислене дослідження, здійснюване перед початком розробки проекту дослідження. Гіпотеза – це теоретично обґрунтоване припущення стосовно результату вирішення означеної проблеми.

3. Термін виконання проекту встановлює викладач згідно з навчальною програмою курсу «Актуальні проблеми початкової освіти».

4. Методи – це способи, за допомогою яких будуть вирішені завдання проекту. Слід використовувати різноманітні методи педагогічного дослідження: емпіричні, теоретичні та методи математичної статистики.

5. Механізм реалізації проекту. Пояснення – Як? Яким чином? За допомогою яких способів буде реалізовано проект?

6. Обов'язки та відповідальність учасників реалізації проекту. Хто і за що відповідає.

7. Очікувані результати. Які конкретні результати ви очікуєте одержати після завершення проекту.

8. Критерії оцінювання проекту: зміст, грамотність, оформлення, демонстрація результатів проекту.

9. Форма звітності результатів проекту. В якій формі буде подано інформацію про хід проекту (звіт, мультимедійна презентація, дидактичний матеріал тощо).

III етап

Написання проекту здійснюється за таким планом: актуальність, необхідність, значущість обраного напрямку (чому саме цей); завдання підпроекту; методи дослідження; механізм реалізації напрямку проекту; висновки; джерела; обов'язки та відповідальність учасників реалізації підпроекту; оцінка й самооцінка підпроекту.

Методичні рекомендації:

1. Актуальність, необхідність, значущість обраного напрямку. Опис проблеми (не більше однієї сторінки).

2. Завдання – це конкретні заходи або кінцеві результати, які мають бути виконані або отримані для досягнення поставленої мети. Формулюйте тільки такі завдання, які реальні для виконання. Завдання розробляйте згідно з таксономією мислення Блума (достатньо 6 завдань).

3. Методи – це способи, за допомогою яких будуть вирішені завдання підпроекту. Слід чітко назвати методи дослідження.

4. Механізм реалізації напрямку проекту. Опис матеріалу (не більше трьох сторінок). Багато використовувати таблиці, схеми, малюнки.

5. Висновки мають бути чіткими і конкретними.

6. Джерела. Оформити список використаних джерел з урахуванням усіх сучасних вимог до бібліографічного опису.

7. Обов'язки та відповідальність учасників реалізації проекту. Хто і за що відповідав. Письмово подати про це інформацію.

8. Оцінку здійснюють члени колективу згідно з визначеними критеріями.

Зупинимось на конкретному прикладі реалізації технології дослідницького проекту у процесі вивчення курсу «Актуальні проблеми початкової освіти». Після ознайомлення з темою: «Психофізичне здоров'я молодших школярів» студентам було запропоновано розробити дослідницький проект: «Як зберегти здоров'я молодших школярів у школі?». Студенти колегіально розробили мету, визначили методи дослідження та напрями проекту.

Мета проекту – теоретично обґрунтувати шляхи збереження здоров'я молодших школярів, а саме: педагогічні умови збереження психофізичного здоров'я молодших школярів у процесі навчання, система роботи вчителя-вихователя з формування здорового способу життя учнів у позакласній діяльності, робота вчителя з батьками, збереження психофізичного здоров'я учнів сучасної початкової школи шляхом співпраці вчителя з психологом та медичними працівниками.

Методи дослідження – теоретичні (вивчення наукової літератури, аналіз, синтез, узагальнення).

Напрями проекту:

1. Педагогічні умови збереження психофізичного здоров'я молодших школярів у процесі навчання.

2. Система роботи вчителя-вихователя з формування здорового способу життя учнів у позакласній діяльності.

3. Робота вчителя з батьками як важливий шлях збереження психофізичного здоров'я учнів сучасної початкової школи.

4. Збереження психофізичного здоров'я учнів сучасної початкової школи шляхом співпраці вчителя з психологом та медичними працівниками.

Далі слухачі магістратури розподілились на групи та обрали свій напрям дослідження. На наступному занятті групи презентували свої дослідницькі проекти. Приклади оформлення кращих студентських дослідницьких проектів представлено у навчальному посібнику «Актуальні проблеми початкової освіти» [4].

Висновки... Таким чином, важливим засобом підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень є розробка студентами дослідницьких проектів, робота над якими сприяє розвитку у останніх наукового мислення, самостійності, комунікабельності, уміння проектувати, організовувати та презентувати результати дослідницької роботи.

Перспективи подальших розвідок... Подальших наукових розвідок потребує дослідження інших ефективних засобів підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Л. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Педагогические технологии : учеб. пособие для студентов педагогических специальностей ; под общ. ред. В. С. Кукушина. – М. : ИКЦ «МарТ», 2006. – 336 с.
3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [О. М. Пехота, А. З. Кікченко, О. М. Любарська та ін.] ; за ред. О. М. Пехоти. – К. : вид-во А.С.К., 2003. – 255 с.
4. Шквир О. Л. Актуальні проблеми початкової освіти : навч. посіб. / О. Л. Шквир. – Хмельницький : ХГПА, 2012. – 166 с.

Анотація

О.Л.Шквир

Исследовательский проект как средство подготовки будущих учителей начальных классов к проведению педагогических исследований

В статье актуализируется проблема подготовки будущих учителей начальных классов к проведению педагогических исследований. Разработка студентами исследовательских проектов определяется как важное средство названной подготовки. В статье раскрывается содержание понятия «исследовательский проект» и особенности проектной исследовательской деятельности. Предлагается авторская структура разработки исследовательских проектов в процессе изучения учебных дисциплин. На примере изучения курса «Актуальные проблемы начального образования» рассматривается технология выполнения исследовательских проектов.

Ключевые слова: *метод проектов, проектная технология, исследовательский проект.*

Summary

O.L.Shkvyr

Research Project as a Means of Preparation of the Future Primary School Teachers to Conducting Pedagogical Research

The problem of preparation of the future primary school teachers to conducting pedagogical researches has been actualized in the article. Development by the students research projects has been determined as an important

means of the mentioned preparation. The content of the notion «Research Project» and peculiarities of the project research activity have been revealed in the article. The author's structure of development of research projects in the process of study of educational disciplines has been offered. By the example of study of the course «Topical Problems of Primary Education» technology of performing of research projects has been studied.

Key words: *method of projects, project technology, research project.*

Дата надходження статті: «6» березня 2013 р.

УДК 371.671 (045)

І.М.ШОРОБУРА,

доктор педагогічних наук, професор

(м.Хмельницький)

Особливості громадянського виховання студентів

У статті автором звернуто увагу на особливості громадянського виховання студентської молоді. Зазначено, якими рисами характеру повинні володіти сучасні педагогічні працівники та які професійні знання, уміння і навички у них повинні бути для громадянського виховання студентів. Вказано на структурні компоненти громадянського виховання, а також на особливості полікультурного виховання на сучасному етапі.

Ключові слова: *громадянське виховання, студенти, полікультурність, мета виховання.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах ствердження державності, розвитку демократії і розбудови відкритого полікультурного суспільства в Україні перед педагогічними працівниками постають нові вимоги, спричинені широкомасштабними потребами підготовки нового покоління національно свідомих громадян.

Виховання загальнолюдських цінностей – не лише педагогічна проблема, а й проблема всього людства. Громадянин України – це насамперед патріот, орієнтований на пріоритет національних цінностей при повазі до цінностей інших культур. Це – людина, яка намагається поєднати особисті інтереси з інтересами суспільства, держави. Це – толерантна особистість, освічена, законослухняна, здатна впливати на різні обставини для досягнення як суспільного прогресу, так і особистого успіху.

Сучасним педагогам має бути притаманною цивілізована національна зрілість, глибоке розуміння суті динаміки життя в країні і поза її межами, органічна потреба у повсякденній праці в освітніх установах. Педагог акумулює у собі якості, життєво важливі механізми яких найкраще сприяють підвищенню ефективності і результативності підготовки підростаючих поколінь до життя. В освітян сьогодні мають бути сформовані об'єктивний і цільний науково-гуманістичний цивілізований світогляд, відданість ідеалам національного і світового гуманізму, почуття власного патріотичного обов'язку.

Аналіз досліджень і публікацій... Внесок в обґрунтування актуальних проблем громадянського виховання молоді зробили В.Андрущенко, В.Кремень, А.Асмолова, І.Бех, С.Бондарева, М.Боришевський, І.Вільша, В.Глебкін, О. Киричук, В.Тишков, І.Фролова та ін. Є праці О.Вишневецького, Г.Дмитрієвої, В.Золотухіна, О.Леонтєва, В.Оржеховської, О.Пошетун, А.Сиротенка, А.Степанова, О.Сухомлинської, К.Чорної щодо питання національного виховання.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розглянути проблему громадянського виховання студентів.

Виклад основного матеріалу... Основне завдання закладів освіти – допомогти суспільству у створенні нової культури людських взаємин, у формуванні активного громадянина своєї держави, оскільки не може бути ні ефективної економіки, ні соціального спокою без відповідальності громадян.

Необхідно, щоб кожний педагог у своїй діяльності, прагнучи відродити і розбудувати національну школу, керувався критеріями знань, професіоналізму, усвідомлював власну відповідальність як за себе, так і за суспільство в цілому. В шкалі цінностей гуманітарної підготовки педагогів на першому місці має постати гідність людини, її повага до самої себе і до ближнього, гармонія з природою, навколишнім світом. Адже саме в діяльності педагога розпочинається олюднення усього простору соціальних відносин, визнання неповторності, самобутності кожної людини як вищої цінності демократичної держави. З метою посилення самоорієнтації спрямування діяльності педагогів на гуманістичні цінності, важливим є